

FESTIVAL DALMATINSKIH KLAPA OMIŠ

Ivana Katušića 5 • 21310 OMIŠ • Tel. (021) 861 015

E-mail: direkcija@fdk.hr • www.fdk.hr

FESTIVALSKA KLAPA

Model *festivalske klape* kakvu danas poznajemo izravno se veže uz nastanak i početak *Festivala dalmatinskih klapa* u Omišu, utemeljenog 1967. godine. *Omiški festival*, zaslužan za promociju klapskog pjevanja, prva je institucija koja je klapsko pjevanje prezentirala kao organizirani oblik tradicijskog, a kasnije i umjetničkog glazbovanja. *Festivalska klapa* formalno je organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama. Iako je radost zajedničkog glazbovanja faktor koji ih najčešće povezuje, sigurna i kvalitetna izvedba te javni nastup glavni su ciljevi njihova djelovanja. Sve to moguće je realizirati uz pomoć stručnjaka voditelja koji u većini slučajeva izabire i pjevače i repertoar te s klapom redovito vježba (*probe*).

Klapski voditelji

Klapski voditelj, uloga formirana u počecima *omiškog Festivala*, glavni je kreator klapskog repertoara, stila pjevanja i načina pjevanja. O njegovom izboru glasova te postavi izvedbi u pojedinoj kompoziciji, uvelike ovisi klapska izvedba. Karizmatični voditelji posljednjih 50-ak godina dokazuju da vještina vođenja klape, odnosno vještina prenošenja znanja, ne ovisi isključivo o glazbenom obrazovanju. Klapski je voditelj ideolog, osoba od povjerenja, psiholog i pedagog koji će u svakom trenutku prepoznati način na koji pristupiti pjevaču pojedincu i klapi u cjelini. Uspješnost voditelja može se uspoređivati s uspjehom pojedinih sportskih trenera ekipnih sportova (npr. Lino Červar, Ćiro Blažević), no ne i popularnosti. Za vrijeme nastupa klape voditelj je obično *u sjeni*, osluškuje izvedbu i priprema komentare kojima će nagraditi ili pokuditi svoje *štićenike*. Kompleksnost uloge zahtijeva od voditelja ozbiljnije bavljenje novim materijalima pa su u pravilu voditelji i obrađivači, često sakupljači novih napjeva, kompozitori i aranžeri.

Maestro Duško Tambača rekorder je po broju klapa kojima je bio voditelj na omiškom Festivalu. Vodio je preko četrdeset klapa.

Klape i počeci Festivala

Pokretanje *omiškog Festivala* kao institucije potaknulo je nastanak mnogih klapa; od oko 15-ak organiziranih klapa početkom 1960-ih, više od 200 registriranih klapa na kraju 1980-ih, do više od 400 aktivnih klapa danas. Osnovne podatke o *omiškom Festivalu* nalazimo u *Biltenima Festivala dalmatinskih klapa u Omišu* (1/1970-70/2000), programima i katalozima koje redovito objavljuje festivalski odbor, te u tri *Zbornika dalmatinskih klapskih pjesama*, koji uz 900-tinjak napjeva izvedenih na festivalu, donose i niz podataka o sudionicima, melografima, obrađivačima i klapskim voditeljima.

Osim toga, u posljednje vrijeme, većina svih podataka se digitalizira i pohranjuje na suvremene medije, a može se vidjeti i isčitati na *službenoj internetskoj stranici* festivala (*fdk.hr*). Većina klapskih pjevača i voditelja uspoređuje rezultate svog rada s uspjehom na *omiškom Festivalu*. Klapsko pjevanje sve se više definiralo kao simbol dalmatinskog (mediteranskog) identiteta. Homofono pjevanje isključiva je karakteristika *tradicionalne klape*, dok *moderna* ili *festivalska klapa*, kojoj tehnika pjevanja i poznavanje široke glazbene literature nije strano, pored ovoga načina koristi i druge stilove vokalnog glazbovanja. Pjevači nastupaju u stiliziranim narodnim nošnjama, karakterističnim dijelovima narodne nošnje (platneni pojasevi, kape) ili pak mornarskim majicama i težačkim košuljama koje simboliziraju kraj iz kojeg dolaze.

Muška klapa Šufit i ženska klapa Cesarice jedine su u povijesti Festivala tri godine za redom bili apsolutni pobjednici festivala (1. nagrada žirija i publike)

Nove autorske skladbe bitan su dio repertoara *festivalske klape*. Večer novih skladbi *omiškog Festivala* od samih početaka uživa veliki respekt među klapama. Tom večeri skladatelji dobivaju priliku za prezentaciju svojih djela, a klape novi izazov u izvedbama uglavnom složenijih glazbenih formi. Slobodnijim pristupom skladatelji često pokušavaju pomaknuti granice kruto definirane klapske pjesme. Upravo su poznati autori svojim skladbama ostavili najveći trag na klapskom repertoaru. Originalne skladbe s izraženom autorskom osobnošću, na stihove uglednih čakavskih pjesnika, postale su nezaobilazan dio repertoara svake klape. Ljubo Stipišić najčešće je uglazbljivao vlastite stihove, dok su Krešimir Magdić i Jakša Fiamengo, Duško Tambača i Drago Ivanišević, Dinko Fio i Lucija Rudan, neki od najpoznatijih *tandema* autorske klapske pjesme. Prihvaćenost njihovih uradaka među klapskim pjevačima najbolje se pokazuje kroz činjenicu da u neformalnim situacijama pjevači iz raznih klapa bez greške izvode njihove skladbe, kao da se radi o spontanom pjevanju *na uho*. Ne treba ignorirati ni činjenicu da među mnoštvom novih skladbi praižvedenih u sklopu te večeri *omiškog Festivala* velika većina ne nađe put do standardnog klapskog repertoara. Godina u kojoj se pojavi nekoliko skladbi koje će klape prihvatiti i izvoditi, među pjevačima se smatra *dobrom godinom*. *Omiški Festival* inicirao je i nastanak nove tradicije, ženskog *klapskog* pjevanje, koje je doslovno prihvatilo strukturu, repertoar i izvođačku praksu muškog klapskog pjevanja. Započeo je i trend nastajanja klapa izvan granica Dalmacije i Hrvatske. Velik broj klapa, raznovrsnih po spolu, životnoj dobi, razlozima pjevanja i lokalitetu pjevanja, doveo je i do zanimanja za različite žanrove vokalne glazbe, tradicijske i popularne. Klape su uz pomoć *omiškog Festivala* i medija osjetile draž nastupanja na pozornici, koja od tada postaje gotovo isključivo mjesto izvedbe.

Ženska klapa Luka iz Rijeke i ženska klapa Neverin iz Kaštel Lukšića pet puta su osvojile prou nagradu žirija – Zlatni štit s povijesnim grbom grada Omiša

Klape i splitski Festival

Mikrofoni, svjetla pozornice i televizijski nastupi postaju sastavni dio klapskog pjevačkog rituala, a klapski pjevači sve bolji scenski izvođači. Sedamdesetih godina uključuju se kao vokalna pratnja *pop* pjevačima na festivalima popularne glazbe, posebno na *Splitskom festivalu*. Najpopularniji pjevači u pravilu su birali najbolje klape. Tako je poznata suradnja klape *Trogir* i najpopularnijeg dalmatinskog pjevača i pobjednika mnogih festivala, Olivera Dragojevića (*Oprosti mi pape, S ponistre se vidi Šolta*), klape *Šibenik* i Mate Miše Kovača, klape *Ošjak* i Jasne Zlokić Klapa *Trogir* i Oliver u osamdesetima su održali niz velikih zajedničkih, u pravilu rasprodanih koncerata. Rezultat jednog od njih je prva LP ploča snimljena *u živo* koju je jedna klapa izdala, suprotno dotadašnjoj praksi izdavanja studijskih snimaka. Medijska eksponiranost rezultirala je postupnim rastom diskografske produkcije klapskog repertoara (LP ploče, kasete, kasnije i CD). Javljaju se i prve komercijalne klape, kao dio turističke ponude, koje obično nastupaju uz instrumentalnu pratnju mandolina i gitara, na taj način šireći pozitivan mediteranski duh svojim sjevernjačkim turistima. Upravo taj trend, koji je krajem 1970-ih popularizirala klapa *Šibenik*, kulminirat će u 2000-im brojnim vokalno-instrumentalnim sastavima, od kojih su najpoznatiji *Intrade* i *Maslina*.

Klape i politika

U razdoblju od nepunih trideset godina klape su prerasle lokalno-tradicijske okvire i postale popularan glazbeni fenomen. Treba napomenuti da je takvom naglom rastu i popularnosti potpomogao i pozitivan odnos politike i fenomena klapskog pjevanja. Odgovor na pitanje kako glazba može poslužiti u ostvarenju specifičnih pokitičkih ciljeva te, naročito, koja se glazba izvodi u važnim političkim situacijama, potvrdit će tezu da politika ne ide mimo glazbe, bila ona tradicijska i popularna. Klapa je od početka organiziranog postojanja bila miljenica političkih sistema u kojima je egzistirala. Tako su mnogi političari od vrha na niže imali svoje omiljene sastave, klape. Klape su najčešće bile organizirane kao dio lokalnih KUD-ova i aktivno su sudjelovale u svim lokalnim kulturnim programima, za koju su priliku imale i prigodan repertoar pjesama. Kulturnoj politici odgovarao je i profil *omiškog Festivala*, priznatog od Minsitarstva kulture kao događaja od regionalne važnosti, koji je zbog svoje pozitivne konotacije godinama direktno televizijski prenošen.

Autori teksta: Joško Čaleta i Jurica Bošković

Izvadak iz teksta objavljenog u publikaciji „Mediteranski pjev“ izdavača Večernji list d.o.o iz 2011. god.

Joško Čaleta • Jurica Bošković

Mediteranski pjev

*O klapama
i klapskom pjevanju*

Za web priredio: Joško Plastić; jplastic57@gmail.com